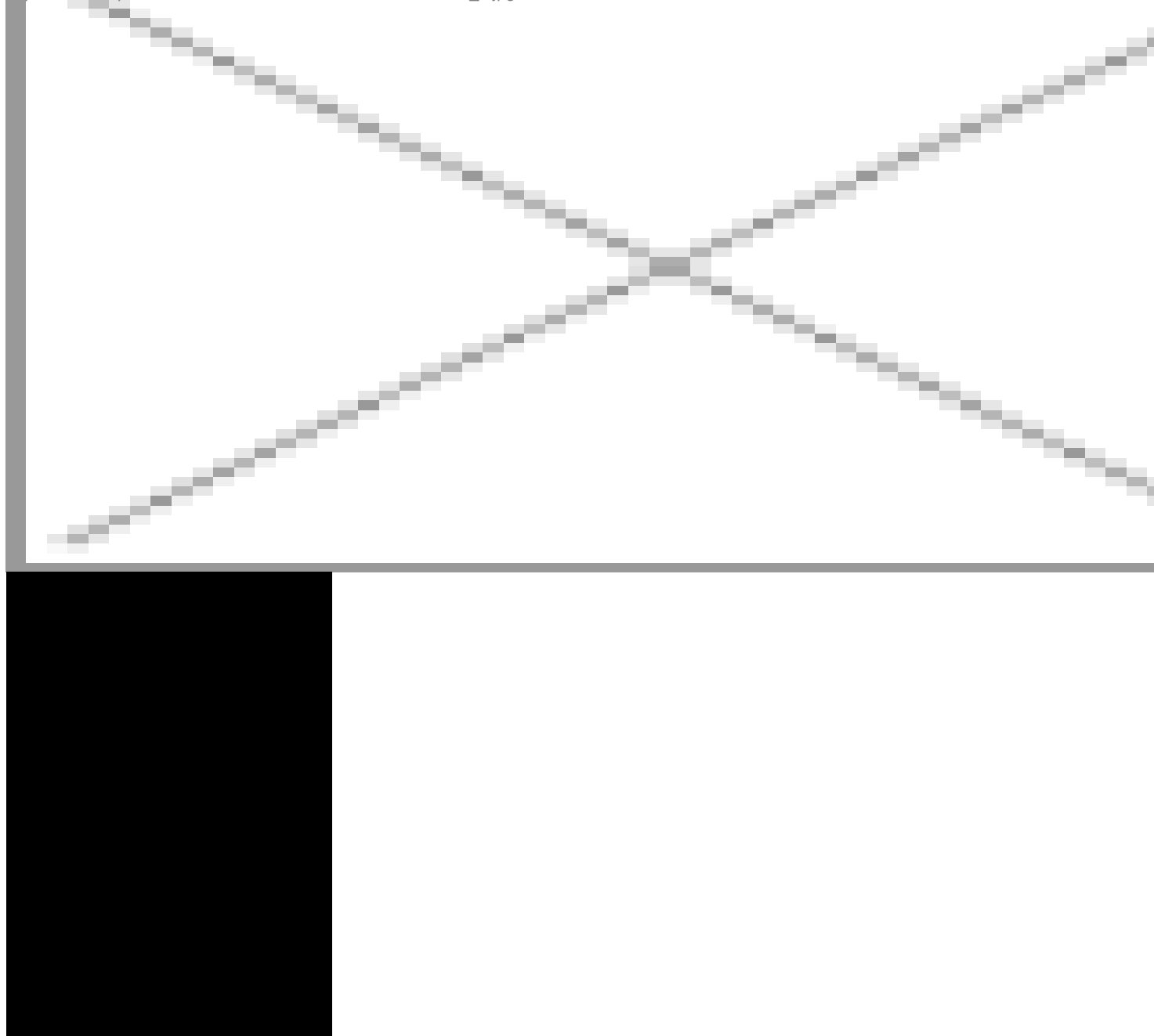

Image not found

https://www.arquitectes.cat/sites/default/files/Leumann%20foto_2.jpg

© Aina Pérez i Verge

El pasado mes de octubre una amiga me descubrió el *Villaggio Leumann*, una de las muestras de colonia industrial más importantes y bien conservadas de Italia.

-A ti que eres arquitecto, seguro que te interesará mucho- me dijo.

Reconozco que es una frase que me dicen a menudo y que casi siempre significa el preludio de un pequeño descubrimiento.

Y esto es lo que me encontré, un oasis tranquilo al lado de una gran avenida de 4 carriles muy transitada y rodeada de edificios de viviendas de 6 y 7 plantas.

Paseando por esta ex-colonia textil, la primera cosa que me vino a la cabeza fue hacer una lectura comparativa con la colonia Güell de Gaudí:

? Las dos se construyeron a finales del siglo XIX principios del siglo XX.

? Las dos fueron proyectadas por los principales exponentes del modernismo local, Pietro Fenoglio y Antoni Gaudí.

? Las dos cerraron a causa de la crisis textil de inicios de los años 70 del siglo XX.

? Y, finalmente, las dos son consideradas importantes muestras de arquitectura industrial y están protegidas por las instituciones.

Personalmente, la visita al *?Villaggio Leumann?* me ha permitido conocer y entender los inicios del desarrollo de Turín a partir del último cuarto del siglo XIX, una ciudad que ha sido la capital industrial de Italia durante muchas décadas y que sigue muy ligada a este pasado. Por eso, he decidido escribir este artículo aunque no sea un artículo de actualidad, ya que me ha ayudado a profundizar mejor el contexto en el cual trabajo.

Corso Francia y la colonia industrial Leumann. Testimonios del nacimiento y crecimiento de la Turín industrial.

Corso Francia es una de las vías principales de Turín y sus 11,6 km la convierten en la avenida recta más larga de Europa. Esta perspectiva, de gusto barroco, fue proyectada por Vittorio Amadeo II de Saboya el 1711 uniendo de forma visual, pero no real, el castillo de Rivoli, una de las muchas residencias reales, con Superga, la iglesia construida como voto religioso para dar gracias por la derrota del ejército francés el 1706.

En realidad, esta avenida nace en Plaza Statuto, en la zona del centro de Turín y sigue con un trazado perfectamente rectilíneo atravesando la ciudad en dirección oeste, uniéndola con los pueblos vecinos de Collegno y Rivoli.

Ya en el siglo XVIII este eje viario es muy importante para la corte porque une el Palacio Real, situado en el centro de la ciudad, con el castillo de Rivoli. Es por este motivo que a lo largo de Corso Francia nacen diversas villas y palacetes de la nobleza turinesa.

Durante el último cuarto del siglo XIX, la zona adyacente a Plaza Statuto, se desarrolla de manera importante y se forma el nuevo barrio de *?CitTurin?*, *?Pequeño Turín?* en piemontés, que será el área de residencia de la nueva y creciente clase de industriales. Precisamente por esto, en el nacimiento de Corso Francia surgen los primeros edificios de estilo Modernista, el Liberty turinés, muy influenciado por las escuelas francesas y belgas y que a menudo recuerda la obra de Guimard en París.

La creciente industrialización de la ciudad se debe a algunos hechos ligados a la unificación del Reino de Italia el 1861. En primera instancia, Turín se convirtió en la capital del Reino, ya que era la residencia de la dinastía de los Saboya, pero pronto por motivos políticos la ciudad perdió la capitalidad, que pasó a Florencia el 1864 i se trasladó, posteriormente, a Roma el 1871.

Para compensar la pérdida de riqueza ligada a la pérdida de centralidad y funciones de una capital, la ciudad decide ofrecer facilidades fiscales y terrenos a bajo precio que, unidos con una buena oferta de mano de obra a coste reducido, hacen que Turín se convierta en un polo de atracción para los capitales industriales locales y extranjeros.

A partir de 1871 la moderna línea de ferrocarril a vapor une, siguiendo el eje de Corso Francia, la ciudad de Turín con Collegno, Rivoli, y continuando por el Valle de Susa, Modane, en Francia, a través del nuevo túnel del Frejus.

Gracias a todas estas premisas y aprovechando los canales de riego presentes en los campos de cultivo situados a las afueras de Turín dentro del municipio vecino de Collegno, el 1875, un industrial suizo iluminado, Napoleón Leumann, decide trasladar la empresa familiar a esta zona. Adquiere un terreno de 60.000m² cerca del ferrocarril y allí instala su proyecto de colonia industrial alrededor de su fábrica de algodón.

Esta colonia se inspira en el corriente social paternalista que nace en Gran Bretaña con la Revolución Industrial y que concibe el conjunto como un núcleo totalmente autónomo, donde los trabajadores de la fábrica viven con sus familias, pasan el tiempo libre y disfrutan de instituciones sociales y sanitarias muy avanzadas para su tiempo. Según Leumann, una organización urbanística y una arquitectura de los edificios adecuada, unida a una mejora en la calidad de vida de los trabajadores se traduce directamente en una mejora de los productos que salen de la fábrica.

El proyecto de la colonia lo realiza Pietro Fenoglio, el principal exponente del estilo Liberty turinés, y se construye entre el 1875 i el 1907. El conjunto adyacente a la fábrica de algodón contiene todo lo necesario para una comunidad: las casas de los trabajadores, la escuela, la iglesia, un gimnasio, un centro deportivo, los baños públicos, una cooperativa, un hotel, una residencia para señoritas solteras, una oficina de correos y hasta una pequeña estación ferroviaria para los trabajadores que vivían fuera de la colonia.

Los principales edificios comunes, como la fábrica, la iglesia, la escuela o los baños se construyeron en estilo Liberty, en cambio las residencias para los trabajadores, la estación y la entrada de la colonia, se concibieron en un estilo que recuerda la arquitectura tradicional de Suiza, el país de origen de Leumann.

Hoy en día aún hay 120 viviendas en uso repartidas en 59 casas con jardines y huertos en la planta baja.

Dos de los edificios más importantes y singulares de la colonia son la iglesia y la escuela, aún hoy en día utilizados para estas funciones.

Leumann, aún siendo de religión calvinista, hizo construir una iglesia tal como solicitaban los residentes. La iglesia estaba dedicada a Santa Elisabetta en recuerdo de su madre y es uno de los pocos ejemplos de edificio religioso construido en el estilo Liberty de la zona. De dimensiones muy reducidas, se caracteriza por una fachada protagonizada por un juego de

bandas de dos colores, rosa y beis, por los dos campanarios simétricos decorados con motivos geométricos y un rosetón con vidrieras.

Una de las convicciones más firmes de Leumann era que una buena educación era el elemento fundamental para formar buenos trabajadores en un futuro, y es por esto que el 1903 manda construir la escuela.

A la escuela iban los hijos de los trabajadores de la fábrica pero también la utilizaban los residentes de Collegno, ya que dentro del pueblo no había ninguna otra escuela. Además, se impartían cursos nocturnos para los trabajadores que así lo desearan. Era una escuela con métodos didácticos muy avanzados para su tiempo, los libros de texto eran gratuitos y había una biblioteca importante. Se organizaban concursos con premios para fomentar el estudio, se incluían clases de gimnástica diarias y revisiones médicas periódicas.

Hoy en día, la escuela y muchos otros edificios de la colonia se utilizan como equipamientos municipales de Collegno que garantiza la conservación y supervivencia, protegiéndolo de la especulación urbanística que se produjo con el desarrollo y crecimiento de la zona.

Página web de la colonia industrial: www.villaggiroleumann.it

Aina Pérez i Verge. Corresponsal COAC en Turín, Italia.

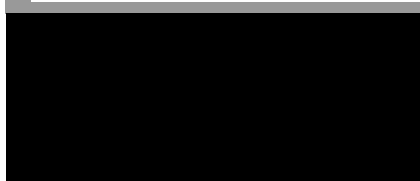
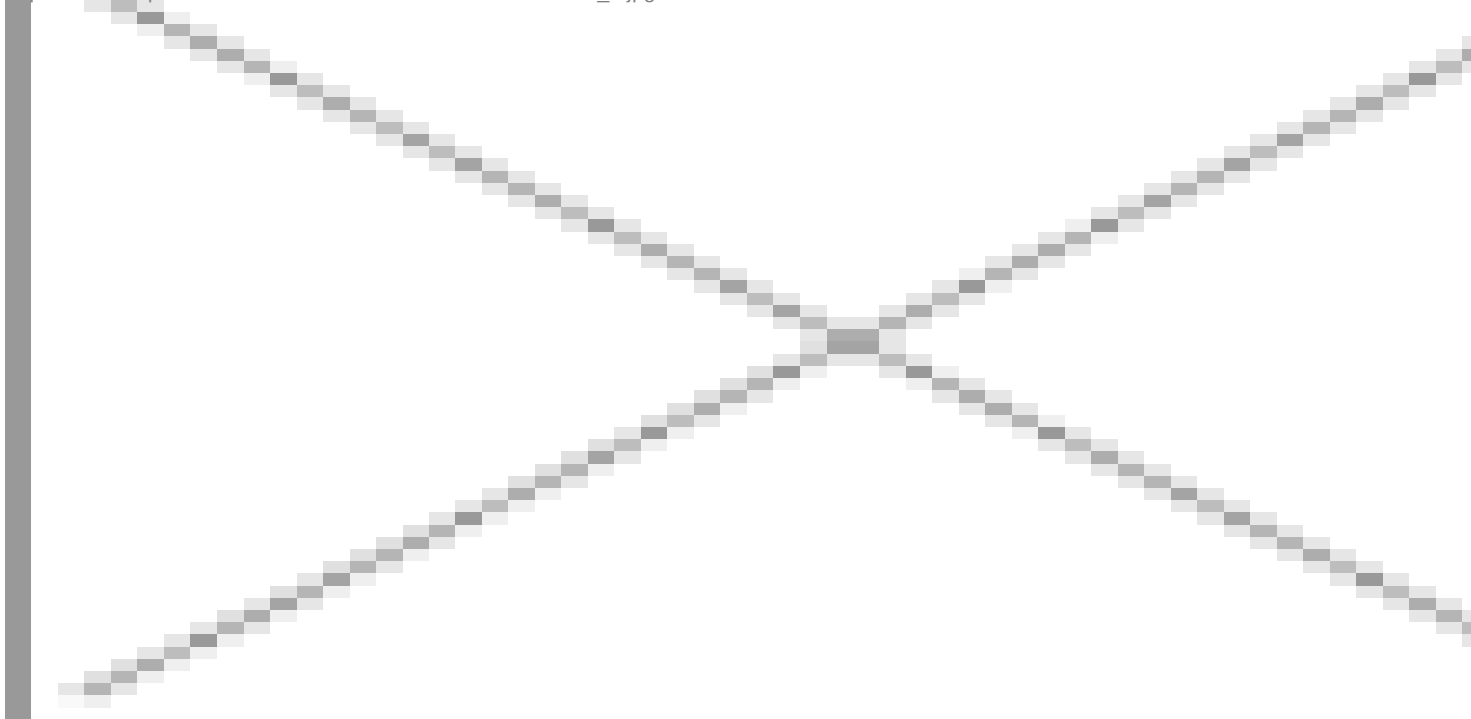

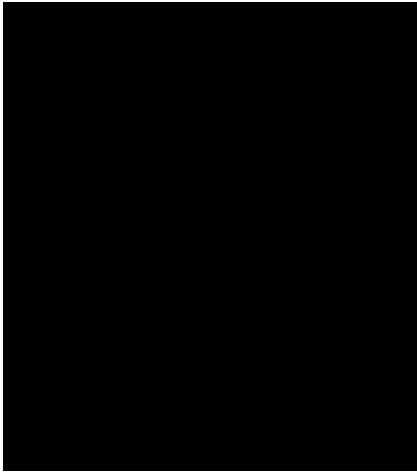
[Log in](#) to post comments

[Tornar](#)

Image not found

https://www.arquitectes.cat/sites/default/files/Leumann%20foto_0.jpg

© Aina Pérez i Verge

El passat mes d'octubre una amiga em va descobrir el *Villaggio Leumann?*, una de les mostres de colònia industrial més importants i ben conservades d'Itàlia.

-A tu que ets arquitecte, segur que t'interessarà molt- em va dir.

Reconec que és una frase que em diuen de tant en tant i que quasi sempre significa el preludi d'un petit descobriment.

I això és el que em vaig trobar, un oasi tranquil al costat d'una gran avinguda de 4 carrils molt transitada i envoltada d'edificis d'habitatges de 6 i 7 plantes.

Passejant per aquesta ex-colònia tèxtil, la primera cosa que em va venir al cap va ser fer-ne una lectura comparativa amb la colònia Güell de Gaudí:

Totes dues es van construir a finals del segle XIX principis del segle XX.

- Totes dues van ser projectades pels principals exponents del modernisme local, Pietro Fenoglio i Antoni Gaudí.
Totes dues van tancar a causa de la crisi tèxtil dels inicis dels anys 70 del segle XX.
I finalment, totes dues estan considerades importants mostres d'arquitectura industrial i estan protegides per les institucions.
- Personalment, la visita al *Villaggio Leumann?* m'ha permès conèixer i entendre els inicis del desenvolupament de Torí a partir de l'últim quart del segle XIX, una ciutat que ha estat la capital industrial d'Itàlia durant moltes dècades i que segueix molt lligada a aquest passat.
- Per això, he decidit escriure aquest article encara que no sigui un article d'actualitat, ja que m'ha ajudat a aprofundir millor el context en el qual treballa.

Corso Francia i la colònia industrial Leumann. Testimonis del naixement i creixement de la Torí industrial

- **Corso Francia és una de les vies principals de Torí i els seus 11,6 km la converteixen en l'avinguda recta més llarga d'Europa.**
- Aquesta perspectiva, de gust barroc, va ser projectada per Vittorio Amadeo II de Savoia el 1711 unint de forma visiva però no real, el castell de Rivoli, una de les moltes residències reials, amb Superga, l'església construïda com a vot religiós per donar gràcies per la derrota de l'exèrcit francès el 1706.
- En realitat aquesta avinguda neix a Plaça Statuto, a la zona del centre de Torí i segueix amb un traçat perfectament rectilini travessant la ciutat en direcció oest, unint-la amb els

pobles veïns de Collegno i Rivoli. Ja al segle XVIII aquest eix viari és molt important per la cort perquè uneix el Palau Reial, situat al centre de la ciutat, amb el castell de Rivoli. És per aquest motiu que al llarg de Corso Francia neixen diverses vil·les i palauets de la noblesa torinesa.

Durant l'últim quart del segle XIX, la zona adjacent a Plaça Statuto, es desenvolupa de manera important i es forma el nou barri de *“Cit Turin”*, *“Petit Torí”* en piemontès, que serà l'àrea de residència de la nova i creixent classe d'industrials. Precisament per això, al naixement de Corso Francia sorgeixen els primers edificis d'estil Modernista, el Liberty torinès, molt influenciat per les escoles franceses i belgues i que sovint recorda l'obra de Guimard a París.

- La creixent industrialització de la ciutat es deu a alguns fets lligats a la unificació del Regne d'Itàlia el 1861. En primera instància, Torí va esdevenir la capital del Regne, ja que era la residència de la dinastia dels Savoia, però ben aviat per motius polítics la ciutat perdé la capitalitat que passà a Florència el 1864 i es traslladà posteriorment a Roma el 1871.

Per compensar la pèrdua de riquesa lligada a la pèrdua de centralitat i funcions d'una capital, la ciutat decideix oferir facilitats fiscals i terrenys a baix preu que, units a una bona oferta de mà d'obra a cost reduït, fan que Torí es converteixi en un pol d'atracció per als capitals industrials locals i estrangers.

A partir del 1871 la moderna línia de ferrocarril a vapor uneix, seguint l'eix de Corso Francia, la ciutat de Torí amb Collegno, Rivoli, i continuant per la Vall de Susa, Modane a França, a través del nou túnel del Frejus.

- Gràcies a totes aquestes premisses i aprofitant els canals de rec presents als camps de cultiu situats als afores de Torí dins el municipi veí de Collegno, el 1875, un industrial suís il·luminat, Napoleó Leumann, decideix traslladar l'empresa familiar en aquesta zona. Adquireix un terreny de 60.000m² prop del ferrocarril i allà hi instal·la el seu projecte de colònia industrial al voltant de la seva fàbrica de cotó.

Aquesta colònia s'inspira en el corrent social paternalista que neix a Gran Bretanya amb la Revolució Industrial i que concep el conjunt com un nucli totalment autònom on els treballadors de la fàbrica viuen amb les seves famílies, hi transcorren el temps lliure i gaudeixen d'institucions socials i sanitàries molt avançades pel seu temps. Segons Leumann, una organització urbanística i una arquitectura dels edificis adequada unida a una millora en la qualitat de vida dels treballadors es tradueix directament en una millora dels productes que surten de la fàbrica.

- El projecte de la colònia el realitza Pietro Fenoglio, el principal exponent de l'estil Liberty torinès, i es construeix entre el 1875 i el 1907. El conjunt adjacent a la fàbrica de cotó conté tot el necessari per a una comunitat: les cases dels treballadors, l'escola, l'església, un gimnàs, un cercle esportiu, els banys públics, una cooperativa, un hotel, una residència per a senyoretas solteres, una oficina de correus i fins i tot una petita estació ferroviària per als treballadors que vivien fora de la colònia.

Els principals edificis comuns com la fàbrica, l'església, l'escola o els banys es van construir en estil Liberty, en canvi les residències per als treballadors, l'estació i l'entrada de la colònia, es van concebre en un estil que recorda l'arquitectura tradicional de Suïssa, el país d'origen de Leumann.

Avui en dia encara hi ha 120 habitatges en ús repartits en 59 cases amb jardins i horts en la planta baixa. Dos dels edificis més importants i singulars de la colònia són l'església i l'escola, encara avui en dia utilitzats per aquestes funcions. Leumann, tot i ser de religió calvinista, va fer construir una església tal com sol·licitaven els residents. L'església estava dedicada a Santa Elisabetta en record a la seva mare i és un dels pocs exemples d'edificis religiosos construïts en estil Liberty de la zona. De dimensions molt reduïdes, es caracteritza per una façana protagonitzada per un joc de bandes de dos colors, rosa i beix, pels dos campanars simètrics decorats amb motius geomètrics i una rosassa amb vitralls.

Una de les conviccions més fermes de Leumann era que una bona educació era l'element fonamental per a formar bons treballadors en un futur, i és per això que el 1903 fa construir l'escola. A l'escola hi anaven els fills dels treballadors de la fàbrica però també la utilitzaven els residents de Collegno, ja que dins el poble no hi havia cap altra escola, a més a més s'impartien cursos nocturns per als treballadors que així ho desitgessin. Era una escola amb mètodes didàctics molt avançats pel seu temps, els llibres de text eren gratuïts i hi havia una biblioteca important. S'organitzaven concursos amb premis per fomentar l'estudi, s'incloïen classes de gimnàstica diàries i revisions mèdiques periòdiques. Avui en dia l'escola i molts altres edificis de la colònia s'utilitzen com a equipaments municipals de Collegno que en garanteix la conservació i supervivència, protegint-lo de l'especulació urbanística que es produí amb el desenvolupament i creixement de la zona. Pàgina web de la colònia industrial: a "<http://www.villaggioleumann.it>

Aina Pérez i Verge, arquitecta Corresponsal COAC a Torí, Itàlia.

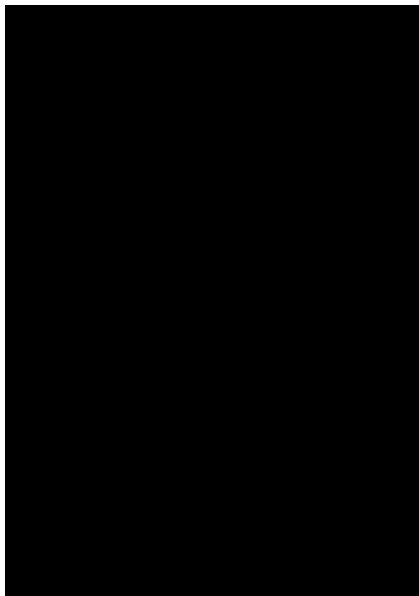
[Log in](#) to post comments [Español](#)

[Tornar](#)

Catalans a Leipzig - Fira Europea de Restauració i Rehabilitació del Patrimoni. DENKMAL

Image not found

https://www.arquitectes.cat/sites/default/files/GMC_02_web_1.jpg

© Guida Maymó Camps

Del 6 al 8 de noviembre de 2014 tuvo lugar en Leipzig la Feria Europea de Restauración y Rehabilitación del Patrimonio o 'Denkmal?', una de las ferias más activas y con más tradición de Europa, que cumplía su 11a edición. Además de los numerosos stands alemanes y de una presencia más notoria de países del Nordeste de Europa, la Feria también contó con presencia catalana. A pesar de la huelga de trenes que afectaba a toda Alemania, fueron cerca de trece mil los visitantes que se acercaron.

Participantes

Denkmal es la feria de referencia en restauración que se celebra en el norte de Europa. Una de sus particularidades es la transversalidad; asisten tanto **instituciones y administraciones** que promueven y preservan el patrimonio, como el tejido industrial y empresarial que trabaja en este sector. Así, en esta edición, la feria contaba con la presencia de Ministerios de Cultura de países como, por ejemplo, Rusia; representaciones de los gobiernos de los Lands, como Berlín, Brandemburgo o Hessen, y secciones de los gobiernos locales que gestionan el patrimonio de grandes ciudades, como la misma ciudad de Leipzig, San Petersburgo o Barcelona. También exponen universidades europeas en las que se enseñan las diferentes disciplinas relacionadas con el patrimonio, exponiendo los másteres y estudios que imparten. Cabe decir que Leipzig es una ciudad con mucho movimiento universitario y científico.

En cuanto a la presencia **industrial**, en la Feria se reunieron expositores de diversos productos de construcción sostenible aplicada a la restauración de patrimonio, combinando materiales tradicionales como el adobe con tecnología como la del suelo radiante. También se podían encontrar Asociaciones de restauradores y de amigos del patrimonio, así como una fuerte presencia de materiales de aplicación en el campo de la restauración, como pinturas, proyectados de partículas, tratamientos y revestimientos, haciendo patente, así, el tema de la feria de este año: fachadas históricas; estuco, yeso, pintura.

Por lo que se refiere a los **oficios**, destacaba la presencia del Gremio de Carpinteros Tradicionales Alemanes, que mantienen la tradición de, una vez terminada su formación, irse a viajar por el mundo realizando dos años de aprendizaje itinerante en casas de otros

carpinteros, que les acogen y enseñan sus técnicas a cambio de que les ayuden en sus encargos. Estos carpinteros son conocidos por encargarse de las grandes cerchas de las cubiertas de los edificios, y en Denkmal llamaban la atención vestidos con sus tradicionales pantalones y chaleco de pana negra, con grandes botones blancos y sombreros de diversos tipos.

Nuestro stand

Las grandes ciudades que exponen en la feria actúan como paraguas de otras instituciones y empresas. Éste es el modelo del stand de Berlín y que, más modestamente, hemos podido hacer también desde el Observatorio de Barcelona para la Rehabilitación Arquitectónica (OBRA), del que el COAC es miembro. Este modelo de gestión ha hecho posible la presencia de tantas entidades catalanas en la Feria (además de OBRA y Hábitat Urbano, del Ayuntamiento de Barcelona, COAC, CAATEEB, UPC y AADIPA).

El Colegio de Arquitectos de Cataluña estuvo presentando las obras participantes en la Muestra de Arquitectura de Barcelona, el proyecto de rehabilitación de la fachada de Plaça Nova, la actividad formativa de la Escuela Sert, la Red de Corresponsales y el Premio Europeo AADIPA de Intervención en el Patrimonio Arquitectónico.

?Mejor con arquitectos?

Tuvimos especial complicidad con, quizás, uno de los stands institucionales más activos, el del Colegio de Arquitectos de Sajonia (www.aksachsen.org), que, con numerosos paneles y charlas, divulgaba y defendía la figura del arquitecto con el lema "Besser mit Architekten" = "Mejor con arquitectos", que nos hizo recordar nuestro Sí a la Arquitectura.

Guida Maymó. Corresponsal COAC en Hamburgo, Alemania.

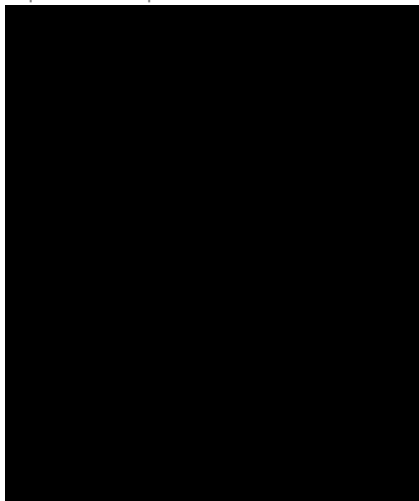

[Log in](#) to post comments

Tornar

Image not found

https://www.arquitectes.cat/sites/default/files/GMC_02_web_0.jpg

© Guida Maymó Camps

Del 6 al 8 de novembre de 2014 va tenir lloc a Leipzig la Fira Europea de Restauració i Rehabilitació del Patrimoni 'Denkmal', una de les fires més actives i amb més tradició d'Europa, que enguany complia la seva 11a edició. A més dels nombrosos estands alemanys i d'una presència més notòria de països del Nord-est d'Europa, la Fira també va comptar amb presència catalana. Malgrat la vaga de trens que afectava tota Alemanya, van ser prop de tretze mil els visitants que s'hi van acostar.

Participants

Denkmal és la fira de referència en restauració que se celebra al nord d'Europa. Una de les seves particularitats és la transversalitat: hi assisteixen tant **institucions i administracions** que promouen i preserven el patrimoni com el teixit industrial i empresarial que treballa en

aquest sector. Així, enguany la fira comptava amb la presència de Ministeris de Cultura de països com per exemple Rússia; representacions dels governs dels Lands com ara Berlin, Brandenburg o Hessen, i seccions dels governs locals que gestionen el patrimoni de grans ciutats, com ara la mateixa ciutat de Leipzig, Sant Petersburg o Barcelona. També hi exposen universitats europees on s'ensenyen les diferents disciplines relacionades amb el patrimoni, exposant els màsters i estudis que imparteixen. Val a dir que Leipzig és una ciutat amb molt moviment universitari i científic.

Pel que fa a la presència **industrial**, a la Fira s'hi van aplegar expositors de diversos productes de construcció sostenible aplicada a la restauració de patrimoni, conjuntant materials tradicionals com l'adob amb tecnologia com la del terra radiant. També es podien trobar Associacions de restauradors i d'amics del patrimoni, així com una forta presència de materials d'aplicació en el camp de la restauració com pintures, projectats de partícules, tractaments i revestiments, fent palès així el tema de la fira d'enguany: *fassanes històriques; estuc, guix, pintura*.

Pel que fa als **oficis**, destacava la presència del Gremi de fusters tradicionals alemanys, que mantenen la tradició de, un cop acabada la formació, anar-se'n a voltar pel món tot fent dos anys d'aprenentatge itinerant a cases d'altres fusters, que els acullen i ensenyen les seves tècniques a canvi de que ells els ajudin en els seus encàrrecs. Aquests fusters són coneguts per cuidar-se de les grans encavallades de les cobertes dels edificis, i a Denkmal cridaven l'atenció vestits amb el seus tradicionals pantalons i armilla de pana negra, amb grans botons blancs i barrets de diverses menes.

El nostre estand

Les grans ciutats que exposen a la fira actuaven com a paraigües d'altres institucions i empreses. Aquest és el model de l'estand de Berlin i que, més modestament, hem pogut fer també des de l'Observatori de Barcelona per a la Rehabilitació Arquitectònica (OBRA), del qual el COAC és membre. Aquest model de gestió ha fet possible la presència de tantes entitats catalanes a la Fira (a més d'OBRA i Habitat Urbà de l'Ajuntament de Barcelona, COAC, CAATEEB, UPC i AADIPA).

El Col·legi d'Arquitectes de Catalunya va ser-hi presentant les obres participants a la Mostra d'Arquitectura de Barcelona, el projecte de rehabilitació de la façana de plaça Nova, l'activitat formativa de l'Escola Sert, la Xarxa de Corresponsals i el Premi Europeu AADIPA d'Intervenció en el Patrimoni Arquitectònic.

¿Millor amb arquitectes?

Vam tenir especial complicitat amb potser un dels estands institucionals més actius, el del Col·legi d'Arquitectes de Saxònia (www.aksachsen.org), que, amb nombrosos plafons i xerrades, divulgava i defensava la figura de l'arquitecte amb el lema 'Besser mit Architekten' = 'Millor amb arquitectes', que ens va fer recordar el nostre Sí a l'Arquitectura.

Guida Maymó. Corresponsal COAC a Hamburg, Alemanya.

[Log in to post comments](#)[Español](#)[English](#)

[Tornar](#)

« [prime](#) [? anterior](#) [? 103104105106107108109](#) **110** [111següent](#) [?últim](#) »

[more](#)

Copyright@ Col·legi d'Arquitectes de Catalunya :

<https://www.arquitectes.cat/en/taxonomy/term/697/sites/all/themes/coac/img/apple-touch-icon.png?page=109>